

RUSYA FEDERASYONU'NUN DTÖ'YE KATILIMINA İLİŞKİN BİLGİ NOTU

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'ne üyelik başvurusunu Haziran 1993'te yapan Rusya Federasyonu (RF)'nin 16 Haziran 1993 tarihinde kurulan, DTÖ'ye Katılımına ilişkin Çalışma Grubu'nun 10 Kasım 2011 tarihinde Cenevre'de gerçekleştirilen toplantısında, RF'nin DTÖ'ye katılımına ilişkin şart ve tavizleri içeren Çalışma Grubu Raporu *ad referendum* kabul edilmiştir.

Bu çerçevede, RF'nin DTÖ üyeliğinin onaylanması 15-17 Aralık 2011 tarihlerinde gerçekleştirilecek DTÖ VIII. Bakanlar Konferansı'nın en önemli gündem maddelerinden biri olmuştur. 18 yıl süren katılım müzakerelerinin ardından, RF'nin DTÖ üyeliği, kararın DTÖ Bakanlar Konferansı'nda onaylanmasını müteakip, gerekli iç hukuk prosedürlerinin tamamlanmasıyla kesinleşmiş olacaktır. Bu çerçevede, DTÖ Bakanlar Konferansı'nın ardından RF'nin, kararı Duma'ya sunması, kararın Duma'da üç ay içerisinde ele alınıp onaylanmasının ardından, katılımın onaylandığı bilgisinin DTÖ Sekretaryası'na iletilmesi gerekmektedir. RF'nin iç onay sürecinin en geç 15 Haziran 2012 itibariyle tamamlanmış olması beklenmektedir. Bu bilginin, DTÖ Sekretaryası'na iletilmesinden 30 gün sonra RF'nin üyelik süreci nihayetlenmiş olacaktır.

RF'nin DTÖ'ye katılımına ilişkin 750 sayfalık Çalışma Grubu Raporu ve taahhüt listeleri temelinde, adı geçen ülkenin DTÖ üyeliğinin sonuçlarına ilişkin ilk tahliller aşağıda arz edilmektedir.

Katılım Raporu'nun Değerlendirmesi

RF'nin DTÖ'ye katılım paketi, ülkenin ticari ve ekonomik konulardaki mevzuatının kapsamlı şekilde DTÖ kurallarına uyumu konusundaki taahhütlerini içermektedir. Ayrıca, RF'nin Gümrük Birliği¹ uygulamaları nedeniyle, bu belge aynı zamanda Gümrük Birliği'nin kurumsal yapısı, karar alma mekanizmaları ve işleyişi konularında da detaylı bilgi içermektedir. Katılım paketindeki geçiş süreleri nedeniyle, RF'nin DTÖ üyeliğinin tam etkileri ancak 5-7 yıl sonra görülebilecektir.

RF, DTÖ'ye katılımı ile DTÖ Anlaşması'na ilişkin tüm kuralları uygulamaya geçirmeyi taahhüt etmiş bulunmaktadır. Ayrıca, RF, Kazakistan ve Belarus arasındaki Gümrük Birliği'nin büyük ölçüde RF mevzuatı dikkate alınarak oluşturulduğu, ayrıca RF'nin Gümrük Birliği'nin tüm uygulamalarını da DTÖ Anlaşması'na uyumlu hale getirmeyi taahhüt ettiği dikkate alındığında, başta mevzuat değişiklikleri olmak üzere, RF'nin taahhütlerinin önemli bir kısmının Gümrük Birliği'nin diğer iki üyesi açısından da bağlayıcı hale geleceğini söylemek mümkündür.

Pazara Giriş

RF'nin 2011 yılında %10 civarında olan ortalama konsolide gümrük vergisi oranı %7,8'e çekilecek; bu çerçevede, konsolide gümrük vergisi oranı tarım ürünlerinde %13,2 seviyesinden %10,8 seviyesine, sanayi ürünlerinde ise %9,5'ten %7,3 civarına inecektir. Pamuk ve Bilgi Teknolojileri Anlaşması kapsamındaki ürünler için hâlihazırda %5,4 olan ortalama vergi oranının ise sıfırlanması taahhüt edilmiştir. Sözkonusu vergi oranı indirimleri, tarife satırlarının üçte birinden fazlası için hemen, geri kalan tarife satırlarından dörtte birinde 3 yıllık geçiş süreci sonrasında ve kalanlar için de belirlenen geçiş süreleri sonucunda yapılacaktır. RF tavukçuluk ürünlerinde 8 yıl; otomobil, helikopter ve uçaklarda ise 7 yıllık geçiş döneminden yararlanma hakkı elde etmiştir.

¹ RF, Kazakistan ve Belarus, 1 Ocak 2010 tarihinde imzalanan Anlaşma ile kurulan Gümrük Birliği kapsamında aralarındaki gümrük geçişlerini 1 Temmuz 2011 tarihi itibariyle kaldırmıştır. Bu ülkeler, 1 Ocak 2012 tarihinde tamamen tek ekonomik alana geçecektir.

Sığır eti, domuz eti, tavuk eti ve bazı peynir suları ürünlerinde tarife kotası açılması, bu bağlamda ABD ve AB gibi bazı üye ülkelere bu ürünlerin kimi alt başlıklarında özel kotalar açılması, RF'nin taahhütleri arasındadır.

İthalatta kota, lisans gibi DTÖ Anlaşması çerçevesinde meşru olmayan tüm uygulamalar kaldırılacak ve yeniden başlatılmayacaktır. Alkollü içkiler ve ilaçlar gibi bazı ürünlerde ithalat lisansı aranmayacaktır.

RF, katılımdan itibaren, aralarında Türkiye'nin de yer aldığı 152 ülkeye Gümrük Birliği Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi'ni uygulayacaktır. Bu çerçevede, ülkemizin de aralarında bulunduğu Gelişme Yolundaki Ülkeler MFN gümrük vergilerinin %75'ini ödeyecek, En Az Gelişmiş Ülkeler ise vergiden muaf olacaktır.

RF, tercihli ticaret anlaşmaları kapsamındaki uygulamalarında DTÖ'nün ilgili Anlaşması'na uygun hareket edecektir.

RF otomotiv sektöründe imzaladığı 75 anlaşma ile sağladığı ve DTÖ kurallarına aykırı olan tüm tavizleri de 1 Temmuz 2018 tarihinde kaldırmayı kabul etmiştir.

İhracat Sübvansiyonları ve Vergileri

RF, 700 kadar tarife satırında ihracat vergilerini bağlamayı kabul etmiştir. Bunlar arasında yakıtlar ile bazı madenler, ham deriler, hurda demir ve kağıt hamuru bulunmaktadır.

RF, uygulamakta olduğu tüm ihracat sübvansiyonlarını katılım ile birlikte kaldıracaktır. Tarıma verilen iç desteklerin tutarı 2012 yılında 9 milyar doları aşmayacak, bu tutar 2018 yılında 4,4 milyar dolara inecek ve bu seviyede kalacaktır. Bu destek tutarının sadece %30'u ürün spesifik kullanılacaktır. Bazı tarımsal ürünlere tanınan KDV istisnası da kaldırılacaktır.

SPS ve TBT Uygulamaları

Sağlık ve bitki sağlığı (SPS) ile teknik düzenlemeler (TBT) konularında RF ve Gümrük Birliği'nin tüm uygulamaları, DTÖ'nün ilgili anlaşmalarına uygun olacak ve mevcut uygulamalar bu ilke ışığında gözden geçirilecektir. Bu konuda geçiş süreci mevcut değildir. Ayrıca RF, ilgili ülkeye düzeltme şansı tanımadan sadece saha incelemesi ile ithalatı durdurmamayı kabul etmiştir.

Şeffaflık

RF, mal ve hizmet ticareti ile fikri mülkiyet haklarının korunması alanlarındaki ilgili tüm mevzuatını ve bunlardaki değişiklikleri, uygulamaya girmeden önce, taslak aşamasında üyelere internetten yayımlayarak duyurmayı, üyelere en az 30 gün yorum yapma hakkı tanımayı ve ayrıca uygulama için en az altı aylık bir geçiş süresi tanımayı kabul etmiştir. Bu uygulama, Gümrük Birliği kapsamındaki mevzuat için de geçerli olacaktır. Bu çerçevede, dünyanın en büyük altıncı ekonomisinin mevzuatının ve uygulamasının tamamıyla izlenebilmesi mümkün olacaktır.

Şeffaflık taahhütleri kapsamında RF, özelleştirme programına ilişkin olarak her yıl DTÖ'ye bilgi vermeyi kabul etmiştir.

Hizmetler Sektörü

Hizmetler sektörüne ilişkin olarak RF, 11 sektör ve 116 alt sektörde taahhütler üstlenmiştir.

Katılım tarihinden itibaren 4 yıl içinde iletişim sektöründe %49 olan yabancı katılım oranı kısıtı kaldırılacak ve RF DTÖ'nün Temel İletişim Anlaşması'na uyum sağlayacaktır.

Yabancı bankalar RF’de yan kuruluş açabilecek ve yabancıların mali kurumlardaki paylarının üzerindeki sınırlamalar kaldırılacaktır. Ancak, ülke çapında yabancıların sermayesi toplamın %50’sini geçemeyecektir. Ayrıca, RF yabancı bankaların ve menkul değer firmalarının şube açması konusunu da OECD katılım süreci veya çok taraflı ticaret müzakereleri kapsamında gözden geçirecektir.

Yabancı sigorta şirketleri, RF’nin DTÖ’ye katılımından 9 yıl sonra RF’de şube açabilecektir.

Dağıtım sektöründe de yabancılar %100 sermaye payı ile toptan ve perakende alanlarında faaliyet gösterebilecek ve şube açabilecektir. Türk firmalarının bu alanda faal oldukları dikkate alındığında, bu sektördeki sınırlamaların kaldırılmasının ikili ilişkilerimiz açısından önem arz ettiği değerlendirilmektedir. Ancak, bu serbestleşme yabancıların Rus pazarına daha fazla ilgi göstermesine neden olarak, rekabeti artırabilecektir. RF ayrıca, ulaştırma sektöründe, özellikle deniz ve kara taşımacılığı ile yolcu taşımacılığı alanlarında taahhütlerde bulunmuştur. Demiryolu taşımacılığında ithalat ile yerli ürünler arasındaki fark 1 Temmuz 2013 tarihi itibarıyla kaldırılacak, transit demiryolu taşımacılığı tarifeleri de yürürlüğe girmeden önce yayımlanacaktır.

RF doğalgaz dağıtımını yabancı yatırımcılara açmamıştır.

RF, en geç dört yıl içinde DTÖ’nün Kamu Alımları Anlaşması’na katılmayı kabul etmiştir.

RF’nin DTÖ Üyeliğinin Çok Taraflı Ticari İlişkiler Açısından Değerlendirmesi

DTÖ üyesi olmayan en büyük ekonomi olan Rusya’nın DTÖ’ye üyeliği ile halihazırda dünya ticaretinin %90’ını kapsayan DTÖ için bu oran %92’ye çıkmış olacaktır. 1,9 trilyon dolarlık GSYİH’ya sahip olan RF’nin üyeliği, Çin’in ardından DTÖ’ye katılan ikinci en büyük ekonomi olarak, dünya ticaretinde yaşanan en geniş kapsamlı serbestleşme adımlarından birini teşkil etmektedir.

Ayrıca, RF gibi dünyanın en büyük ve önemli ekonomilerinden birinin DTÖ üyeliği için ciddi yükümlülükler altına girmeyi kabul etmesi, Doha Kalkınma Turu’nun bütün çabalara rağmen tamamlanamaması nedeniyle eleştirilen DTÖ için önemli bir gelişme olmuş ve VIII. Bakanlar Konferansı’nın önemini artırmıştır.

DTÖ üyeliği RF’nin dünya ekonomine uyum sağlamasını kolaylaştıracak ve küresel ticaret kurallarının belirlenmesi sürecinde söz hakkına sahip olmasını sağlayacaktır. Öte yandan, Rusya ekonomisi için DTÖ üyesi olmanın gerektirdiği reformlar ve DTÖ üyeliği, yabancı yatırımcıların güvenini artırarak, gerek doğrudan yabancı yatırım çekmede gerekse hizmet sektöründe rekabetçiliği artırmada oldukça faydalı olacaktır.

İş dünyası açısından, üyelik ile birlikte, kuralların bilindiği ve uygulamaların takip edilebildiği ve ihtiyaç olması halinde DTÖ’nün Anlaşmazlıkları Halli mekanizmasına başvuru hakkının mevcut olduğu kurumsal bir yapı kurulmuş olmaktadır. Özellikle, AB ve ABD firmalarının bu tür bir zeminde çalışmayı tercih etmesi, bu ülkelerden RF’ye yatırımın artmasında etkili olacaktır. Özellikle, eski sistemden kalan ve büyük ölçüde verimli işletilmeyen inşaat malzemeleri, tekstil ve gıda işleme gibi alanlarda, yabancı yatırımların artması ve Rus üreticilerin ciddi bir uluslararası rekabet ile karşı karşıya kalmaları beklenmektedir.

Öte yandan, Dünya Bankası tarafından yapılan çalışmalara göre, DTÖ’ye katıldıktan sonraki beş yılda bu üyelik Rus ekonomisine %0,5 ila %1 arasında ilave büyüme sağlayacaktır.

RF'nin DTÖ Üyeliğinin İkili İlişkiler Açısından Değerlendirmesi

DTÖ üyeliği sonrası, RF ile ticari ilişkilerimizin daha da artması beklenmektedir. RF'nin DTÖ'ye katılımının, ülke mevzuatının şeffaflaştırılması, ticaret önündeki engellerin kaldırılması, uluslararası anlamda kabul görmüş kuralların uygulamaya geçecek olması bakımlarından ticari ilişkilerimize katkısı olacaktır. Aynı şekilde, RF'nin uluslararası rekabete dayalı üretim sistemini kabul etmesiyle birlikte, ülkemizce sözkonusu ülkeye daha fazla yatırımda bulunularak halihazırda 7 milyar doların üzerinde olan yatırım miktarımızın, üstlenilen proje sayılarındaki artışla daha fazla büyümesi beklentilerimiz arasındadır.

RF'nin DTÖ üyeliğinin Türkiye ile ikili ekonomik ve ticari ilişkilere de önemli katkı sağlayacağı ve ilave bir ivme katacağı değerlendirilmektedir. RF ile 2000 yılında 4,5 milyar dolar seviyesinde olan ikili ticaret hacmimiz, 2008 yılında 8 kattan fazla bir artışla 38 milyar dolar seviyesine yükselmiştir. Küresel kriz nedeniyle 2009 yılında yaşanan düşüşe rağmen 2010 yılında yükseliş eğilimi devam etmiştir. 2010 yılında RF'ye gerçekleştirdiğimiz ihracat 2009 yılına göre %44 gibi rekor bir artış göstererek 4,6 milyar dolara çıkmıştır. 2011 yılının ilk 9 ayındaki ihracatımız geçen yılın aynı dönemine göre %36 oranında artmıştır. Öte yandan, enerji ithalatı nedeniyle yüksek miktarda ticaret açığı verdiğimiz RF'den gerek 2010 yılının tamamı gerekse 2011'in ilk 9 ayı için ithalatımızdaki artış %10 civarında gerçekleşmiştir.

RF'nin DTÖ'ye üyeliğinin ülkemiz açısından en önemli ve yararlı sonuçlarından birisi ihracat vergilerinin indirilmesi ve DTÖ taahhütlerinin üstüne yükseltilmeyeceğinin kabul edilmesidir. Örneğin, ülkemiz demir-çelik sektörünün ana hammaddelerinden olan ve önemli ithalatçı olduğumuz hurda demirde RF, 5 yıl sonunda ihracat vergilerini %15 veya 15 Avro'dan %5 veya 5 Avro'ya indirecek ve bir daha bu seviyenin üstüne çıkarmayacaktır. Bu çerçevede, bu ürünlerdeki ithalat maliyetimizin düşmesi beklenmektedir. Benzeri bir durum, kereste ve ham deri ithalatımız için de geçerlidir.

Ayrıca, RF'nin özellikle SPS alanındaki uygulamalarını uluslararası teamüllere ve DTÖ Anlaşmaları'na uygun hale getirecek olması bu alanda sıkıntı yaşayan birçok ülke gibi ülkemiz için de önemli bir gelişme olmuştur. Bu çerçevede, RF tarım ürünlerindeki kimyasal kalıntılarda uluslararası standartlara uymayı taahhüt ettiği gibi, aksi durumlarda ise gerekli bilimsel veri ve risk analizini paylaşmayı kabul etmiştir.

RF'nin bankacılık ve sigortacılık alanında üstlenmiş olduğu taahhütler çerçevesinde, bir geçiş süreci sonucunda yabancı sigortacılık firmalarının RF'de faaliyet göstermesine izin verilmesi, yabancı bankalara yan kuruluş açma hakkı tanınması gibi hususlar, RF'de faaliyet gösteren bankalarımızın faaliyetlerini olumlu yönde etkileyecek gelişmelerdir. Bununla birlikte, yabancı bankaların şube açması konusunda bir taahhüt bulunmamakta ve yabancı bankaların ancak RF tüzel kişiliği olarak çalışmalarına imkan tanınmaktadır.

Perakende ve toptan ticaret alanındaki yabancı sınırlamalarının da kaldırılması, gıda ve tekstil toptancısı/perakendecisi firmalarımızın yasal olarak Rus ortaklarla çalışmak veya Rusya'da firma kurmak yerine doğrudan Türk firması olarak faaliyet göstermelerine hukuken imkan tanıyacaktır.

Sektör bazında bazı sınırlamalar olmakla birlikte, profesyonellerin çalışma koşullarına ilişkin olarak RF, hukuk, müteahhitlik, mühendislik, bilgi işlem gibi alanlarda yabancıların çalışması konusunda ileriye yönelik adımlar atmayı taahhüt ettiğinden, bu husus müteahhitlik firmalarımız açısından önemlidir.

Ülkemiz bu Anlaşma'ya taraf değildir. Türk firmaları Rusya'da önemli ölçüde inşaat ihalesine iştirak etmektedir. Bu itibarla, ülkemiz firmaları anılan Anlaşma'ya taraf olan ülkeler ile rekabette dezavantajlı duruma düşebilecektir.

Bu itibarla, ilk tahlilde yararlı olduğu değerlendirilmekle birlikte, katılım paketinin ikili ilişkilere etkisinin ayrıntılı olarak irdelenmesine devam edilecektir.